

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ НЕЮ

IMPROVEMENT OF ACCOUNTING OF PAYABLES AND METHODS OF HER MANAGEMENT

УДК 336.274.53:657

Коновалова К.Т.

студентка

Придніпровська академія будівництва та архітектури

Макарова А.С.

к.е.н., доцент кафедри обліку,

економіки і управління

персоналом підприємства

Придніпровська академія

будівництва та архітектури

У статті розглянуто поняття кредиторської заборгованості, виявлено методи управління кредиторською заборгованістю, а також запропоновано і обґрунтовано напрями щодо вдосконалення її обліку з постачальниками (підрядниками) шляхом запровадження у документообіг розроблених аналітичних документів та використання елементів управління.

Ключові слова: зобов'язання, кредиторська заборгованість, облікова політика, методи управління, грошові кошти.

В статье рассмотрено понятие кредиторской задолженности, выявлены методы управления кредиторской задолженностью, а также предложены и обоснованы направ-

ления по совершенствованию ее учета с поставщиками (подрядчиками) путем введения в документооборот разработанных аналитических документов и использования элементов управления.

Ключевые слова: обязательства, кредиторская задолженность, учетная политика, методы управления, денежные средства.

Considered the concept of payables, methods of managing payables, as well proposed and substantiated the ways to improve accounting of payables by vendors (contractors) by including in work-flow developed analytical documents and the use of control elements.

Key words: liabilities, account payable, accounting policy, management methods, cash.

Постановка проблеми. Дефіцит коштів в економіці і неплатоспроможність багатьох підприємств зробили питання роботи з кредиторами одними з головних і актуальних проблем сучасності.

Існує чимало недоліків платіжної політики підприємства, проте найбільш суттєвим є наявність простроченої кредиторської заборгованості, зокрема перед постачальниками та підрядниками. Несвоєчасне погашення цієї заборгованості спричиняє сплату штрафів, що негативно відображається на фінансовому стані підприємства. Крім того, затримка платежів постачальникам може створити підприємству імідж ненадійного партнера на ринку. Тому значну увагу в обліковому процесі необхідно приділяти відстеженню фактів виникнення та своєчасного погашення заборгованості за товарно-матеріальні цінності (послуги).

Як правило, основним джерелом погашення кредиторської заборгованості є виручка від реалізації, тому підприємству вкрай необхідно використовувати ефективні методи управління кредиторською заборгованістю, щоб надходження грошових сум від дебіторів передували в часі терміну погашення усіх видів заборгованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності інформації про зобов'язання, а також принципи їх відображення визначені в П(С)БО 11, де «зобов'язання» трактується як заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, втілюючи в собі економічні вигоди [1].

Завданнями обліку зобов'язань є своєчасне, повне та правильне документальне оформлення й відображення на рахунках синтетичного і ана-

літичного обліку господарських операцій із виникнення та погашення кредиторської заборгованості, не допускаючи прострочок у платежах й уникаючи штрафних санкцій [2].

Питання управління кредиторською заборгованістю на підприємствах сьогодні набули значної актуальності та привертають увагу як науковців, так і практиків. Слід відзначити праці таких учених, як: Ф. Бутинець, М. Білик, Ю. Брігхем, Н. Ізмайлова, Є. Жуков, М. Лаврик, Д. Маршалл, А. Шеремет, Д. Шиян.

Ф. Бутинець у своїх працях розкриває сутність кредиторської заборгованості, вказуючи на те, що це сукупність всіх видів зобов'язань перед кредиторами [3]. Є. Жуков розглядає проблеми обліку кредиторської заборгованості на підприємстві. Н. Ізмайлова досліджує та обґрунтовує основні прийоми управління кредиторською заборгованістю, а саме: аналіз замовлень, оцінка реальної вартості наявної кредиторської заборгованості та оформлення розрахунків кредиторської заборгованості [4].

Постановка завдання. Метою статті є розроблення заходів щодо вдосконалення обліку кредиторської заборгованості підприємства перед постачальниками (підрядниками).

Виклад основного матеріалу дослідження. Господарська діяльність суб'єктів господарювання пов'язана з використанням коштів, що перебувають у безперервному кругообігу. У складі джерел коштів підприємства значну питому вагу займають позикові кошти, а саме кредиторська заборгованість. На фінансові результати підприємства та на господарську діяльність загалом має великий вплив саме кредиторська заборгованість. Для підвищення фінансової результативності всіх видів діяльності та забезпечення платоспроможності

підприємствам необхідно прискорити кругообіг оборотного капіталу, а для ефективного використання коштів підприємства необхідно навчитися правильно ними управляти.

Підприємства зобов'язані своєчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями. За несвоєчасні розрахунки вони мають сплачувати штрафи і неустойки. Однак практика свідчить, що можливість уникнути майнової відповідальності за невиконання власних договірних зобов'язань дає їм змогу ухилятися від взаєморозрахунків із партнерами. Несвоєчасність платежів викликає фінансові ускладнення у підприємств-кредиторів, негативно впливає на їхню господарську діяльність, а в підсумку й на економіку країни загалом [5].

На нашу думку, найважливішим із погляду управління є розподіл заборгованості підприємства за термінами погашення. Поділ заборгованості на довготермінову та поточну необхідний для оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства. Крім того, групують поточну заборгованість за термінами її виникнення, найчастіше виділяючи такі «вікові групи»: до 30 днів, від 31 до 90 днів; від 91 до 180 днів і більше півроку. Таке групування необхідне як для фінансового планування, так і для контролю, зокрема для своєчасного виявлення протермінованої, сумнівної та безнадійної заборгованості.

Саме тому для усунення фактів виникнення простроченої кредиторської заборгованості, ефективного контролю над своєчасним погашенням заборгованості підприємства перед постачальниками (підрядниками) пропонується також удосконалити аналітичний облік розрахунків із ними, що полягає у впровадженні в облікову систему певного аналітичного документа, за допомогою якого будуть відображатися всі операції, які пропонується вести в розрізі кожного постачальника чи підрядника. Такий документ матиме назву «Відомості розрахунків із постачальниками (підрядниками)».

Форма запропонованої відомості будується так, щоб відобразити всі операції, які були здійснені підприємством із конкретним постачальником (підрядником) протягом року (отримання товарно-матеріальних цінностей (послуг) за конкретною поставкою; отримання передплати за конкретну поставку; оплата заборгованості за раніше отриману поставку, ін.).

Ведення цієї відомості дасть змогу спеціалісту, що відповідає за правильність та своєчасність розрахунків із постачальниками та підрядниками, щодня правильно планувати платіжний баланс і здійснювати своєчасне погашення кредиторської заборгованості.

Відомість розрахунків із постачальниками (підрядниками) буде містити інформацію про:

– конкретну поставку товарно-матеріальних цінностей (послуг);

– умови продажу товарно-матеріальних цінностей (послуг), а саме форму цивільно-правового договору, згідно з яким здійснюється поставка, його номер та дату укладання;

– передплату за поставку товарно-матеріальних цінностей (послуг);

– фактичну заборгованість за даною поставкою;

– заборгованість за попередні поставки;

– дату та суму фактичного погашення заборгованості за конкретною поставкою;

– залишок несплаченої та наявності простроченої заборгованості певному постачальнику;

– інші умови щодо розрахунків із постачальниками (підрядниками).

Дана аналітична відомість розрахунків із постачальниками та підрядниками заповнюється на базі таких первинних документів, як: договір купівлі-продажу; платіжне доручення; акт приймання-передачі; накладна чи рахунок-фактура; авансовий звіт.

Відповідальність за ведення цієї відомості та прийняття рішень щодо розрахунків із постачальниками та підрядниками слід покласти на заступника головного бухгалтера чи найняти окремого бухгалтера, який буде займатися виключно контролем і оформленням даного документа.

Розроблений аналітичний документ доцільно вести протягом року, після чого він закривається та передається до архіву, де строк його збереження становить три роки. Залишки ж переносяться до новоствореного документа наступного звітного періоду.

Відповідальним за надання інформації щодо отримання від постачальників (підрядників) товарно-матеріальних цінностей (послуг) для заповнення вищевказаної аналітичної відомості є бухгалтер-матеріаліст. Щоб своєчасно надати первинні документи щодо отримання від постачальників (підрядників) товарно-матеріальних цінностей (послуг), можна розробити допоміжний документ, де буде міститися відповідна інформація, а саме «Журнал надходження товарно-матеріальних цінностей (послуг) від постачальників (підрядників)».

«Журнал надходження товарно-матеріальних цінностей та послуг від постачальників (підрядників)» оптимальніше буде вести у хронологічному порядку на кожну дату поставки. Цей документ буде містити інформацію щодо:

– дати поставки;

– документу поставки;

– коду постачальника;

– суми поставки та умови продажу.

Оформлений відповідним чином журнал бухгалтер-матеріаліст передає для обробки спеціалісту не пізніше наступного дня, коли цей журнал був створений, спеціалісту, який, своєю чергою, заповнює «Відомість розрахунків із постачальниками (підрядниками)». Після обробки журнали за певний календарний період зшиваються та пере-

даються до архіву, де зберігатимуться протягом трьох років.

Введення запропонованих аналітичних документів дасть змогу вдосконалити облік кредиторської заборгованості на підприємстві шляхом забезпечення контролю своєчасності розрахунків за кожною поставкою товарно-матеріальних цінностей, що, своєю чергою, підвищить рівень платіжної дисципліни підприємства.

Важливість управління кредиторською заборгованістю зумовлюється значною її часткою в поточних пасивах підприємства, а це, своєю чергою, впливає на динаміку показників платоспроможності та ліквідності, які відіграють не останню роль у формуванні репутації підприємства.

Для здійснення повного контролю над кредиторською заборгованістю підприємства необхідно вдосконалити аналітичний облік заборгованості. В обліку пропонується ввести аналітичні рахунки до субрахунку 631 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», а саме:

- 631/11 «Заборгованість за товари з майбутньою оплатою»;
- 631/12 «Заборгованість за роботи та послуги з майбутньою оплатою»;
- 631/21 «Заборгованість за товари, відстрочена»;
- 631/22 «Заборгованість за роботи і послуги, відстрочена»;
- 631/31 «Прострочена заборгованість за товари»;
- 631/32 «Прострочена заборгованість за роботи та послуги»;
- 632/11 «Заборгованість за товари, роботи, послуги з іноземними постачальниками з майбутньою оплатою»;
- 632/21 «Заборгованість за товари, роботи, послуги з іноземними постачальниками, відстрочена», 632/31;
- «Заборгованість за товари, роботи, послуги з іноземними постачальниками, прострочена».

Саме за допомогою вищевказаних рахунків відстежуються кредиторська заборгованість, терміни її погашення.

Важливим елементом управління кредиторською заборгованістю є правильний та своєчасний її аналіз, тому керівництво підприємства повинне мати оперативну та об'єктивну інформацію щодо стану кредиторської заборгованості, яка формується в системі бухгалтерського обліку. Основними джерелами формування такої інформації є: баланс підприємства, звіт про фінансові результати, примітки до річної фінансової звітності, первинні документи, журнали, в яких відображається рух відповідних платежів, а також розрахункові відомості про нарахування заробітної плати. Необхідно також проводити аудит кредиторської заборгованості, результати якого дадуть

можливість визначити всі відхилення в структурі заборгованості, розробити заходи щодо її регулювання, адже вона негативно впливає на діяльність підприємства.

Лише на підставі об'єктивної та своєчасної інформації можна прийняти обґрунтовані управлінські рішення щодо подальшого планування та контролю заборгованості.

Важливою ділянкою роботи для бухгалтера є управління кредиторською заборгованістю, яке передбачає:

- обґрунтування можливості виникнення кредиторської заборгованості;
- оптимальне визначення політики надання кредиту для різних груп постачальників і видів продукції;
- обов'язковий контроль розрахунків із кредиторами за відстрочену або прострочену заборгованість та вивчення причин недотримання договірної дисципліни;
- своєчасне визначення прийомів прискорення обігу оборотних активів і зменшення безнадійних боргів;
- забезпечення умов продажів, що гарантують надходження грошових коштів;
- прогноз надходжень грошових коштів від кредиторів.

Якщо будуть дотримуватися всі ці заходи і підприємство буде приділяти належну увагу кредиторській заборгованості за товари, роботи і послуги, а особливо поліпшенню й удосконаленню її обліку, це буде позитивно відобразитися на діяльності підприємства у цілому.

Отже, ефективне управління на підприємстві кредиторською заборгованістю дасть змогу не лише оптимізувати фінансовий стан, а й забезпечить високі темпи виробництва та конкурентоспроможності.

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, кредиторська заборгованість є важливим елементом складного механізму підприємства. Саме тому визначенню та вивченню цієї категорії необхідно приділяти велику увагу, адже від прийнятих сьогодні рішень залежать стан та перспективи розвитку підприємства завтра.

Кредиторська заборгованість дає змогу підприємству тимчасово користуватися запозиченими коштами, але, з іншого боку, зменшує показники платоспроможності й ліквідності. Ефективне управління кредиторською заборгованістю дає можливість усунути негативні наслідки її наявності.

Таким чином, запропоноване вдосконалення об'єднає всю інформацію про кредиторську заборгованість, зробить її цілісною і дасть змогу користувачам, зокрема керівнику підприємства, отримати повну інформацію щодо стану заборгованості перед кредиторами за отримані товари та послуги, надані роботи.

Використання цих нововведень стало б вагомою зміною обліку розрахунків із постачальниками та з кожним підприємством окремо на кінець звітного періоду. Таким чином, вищевикладені пропозиції будуть сприяти вдосконаленню організації розрахунків та їх обліку, зниженню кредиторської заборгованості і зміцненню фінансового стану підприємства.

Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є розроблення заходів щодо вдосконалення системи аналітичного обліку підприємства та більш детальне обґрунтування методів управління заборгованістю з метою приведення її обсягу, структури та якісних характеристик до прийнятних параметрів для ефективного функціонування підприємства та підтримки в належному стані його платоспроможності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Зобов'язання: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31.01.00 № 20, зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Бухгалтерский учет в Украине / под ред. А. Коваленко. Днепропетровск: Баланс-Клуб, 2003. 528 с.
3. Організація бухгалтерського обліку / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2002. 592 с.
4. Измайлова Н.В. Стан та тенденції дебіторської та кредиторської заборгованості: макроекономічний аспект. Формування ринкових відносин в Україні. 2008. № 4. С. 12–17.
5. Власюк Н.І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Львів: Магнолія, 2006.